

EKOLOŠKI RAJ
GLOBUSOVI REPORTERI
NA OTOKU KOJI SE
OBRAČUNAO SA
SMEĆEM

NOVA GENERACIJA
Katji je tek šest godina, ali zna sve o odvajanju otpada, pa svoje vršnjake turiste upozorava kako se baca smeće

BEZ OPUŠAKA
Turistima koji puše besplatno se dijele male plastične pepeljare dizajnirane da su praktične na plaži. Krčani se ljute kad gosti bacaju opuške u more

PROPISIEU
"EU propise mi smo ispunili još 2013.", kaže Mravinčić, direktor komunalnog poduzeća (desno); "Pelene odlažemo u posebne, ružičaste vreće", kaže Lucija Purić (dolje)

Sunčane Maračić plastičnim lopaticama i grabljama plijeva svoj vrt u kojem su sami posijali razno povrće. Upravo zriju krastavci, luk i rajčice koje će njihove ručice ubrati kako bi, kaže teta, naučili da povrće ne raste u supermarketu, nego iz zemlje. I to iz plodnog dušikom bogatog krčkog komposta koji svake godine vrtičku daruje komunalno poduzeće koje brine od zbrinjavanja komunalnog otpada na cijelom otoku i koje od 2005. provodi projekt Eko Otok Krk koji od prvog dana jednoglasno podržavaju sve jedinice lokalne samouprave na otoku – grad Krk i općine Baška, Omišalj, Punat, Vrbnik, Dobrinj i Malinska. Krčki ekološki aktivist Vjeran Piršić ističe kako podrška nije izostala ni iz crkvenih redova pa su tako na početku svećenici na misama vjernicima govorili koliko je važno da svoj otpad odlažu na novi način. I tako je malo po malo zaživjela primarna selekcija otpada kojeg bi iz godine u godinu sve manje završavalo na deponiju Treskavac, udaljenom desetak minuta vožnje od središta kamenoga grada Krka. Danas se, prema riječima direktora tvrtke Ponikve Eko Otok Krk d.o.o. Frane Mravinčića, odvaja i na reciklažu šalje najmanje 50 posto svog komunalnog otpada na otoku, a cilj je da se do 2000. taj postotak podigne na 80. U Hrvatskoj se u pro-

Cilj je da Krk do 2000. godine odvaja i reciklira čak 80 posto komunalnog otpada, što je daleko iznad prosjeka EU

“Kod nas na Krku i mala djeca znaju: pet kanta za pet vrsta otpada. Tko se toga drži, plaća manje”

Stroga ekološka pravila postala su sasvim normalna za 19 tisuća stanovnika: dok se u Hrvatskoj prosječno odvaja i reciklira samo 16 posto otpada, na Krku su premašili 50 posto

PIŠE BORIS OREŠIĆ | SNIMILA SANDRA ŠIMUNOVIĆ/HANZA MEDIA

U svojoj obiteljskoj kući u Krku mlada ekonomistica Lucija Purić ima posebne kante u koje baca staklo, papir i plastiku. Kad se napune, prošeće stotinjak metara i svaku isprazni u svoj kontejner. Biorazgradivi otpad odlaže u posebnu smeđu kantu koju je dobila od lokalnog komunalnog poduzeća Ponikve koje je prazni triput tjedno. U posebnu bocu Lucija skuplja potrošeno ulje od prženja koje onda odnese u reciklažno dvorište zajedno s baterijama, žaruljama i drugim posebnim otpadom, ali i iznošenom odjećom koju ostavi u poseban spremnik za tekstil. Kako ima i malu bebicu, iz Ponikava su joj dali i roze vreće u koje odlaže pelene. A stare lijekove, kada

joj se nakupe, odnese u ljekarnu gdje za njih postoji posebna kanta. Zaljubljenici u prirodu i svoj rodni otok ne pada na pamet da i najmanji papirić baci u bilo koju drugu kantu osim u onu za papir, a to je sasvim normalno i njezinoj 6-godišnjoj kćerkici Katji koja odrasta u okruženju u kojem se dobro zna što se gdje baca, pa će poput većine drugih svojih vršnjaka na Krku, dječji iskreno, upozoriti i male turiste koji dolaze iz sredina gdje odvojeno sakupljanje otpada nije praksa, da na njihovu otoku vrijede posebna ekološka pravila koja su većini od 19.000 stanovnika postala sasvim normalna.

EKO VRTIĆ Tako u Dječjem vrtiću "Katarina Frankopan" susrećemo mališane u dobi od 4 do 6 godina koji uz pomoć tete

ZARADA OD OTPADA
Prodajom sekundarnih sirovina, plastike, metala, stakla i papira, Ponikve godišnje uprihode 1,2 milijuna kuna. Time se djelomično pokrivaju troškovi odvojenog prikupljanja

VJERAN PIRŠIĆ
Krčki ekološki aktivist ističe kako podrška za odvajanje otpada nije izostala ni iz crkvenih redova

PETAR KAPANICA
Entuzijast iz Punta izdat će brošuru za turiste s uputama kako se treba ponašati na njegovu otoku

DEJAN KOSIĆ
Nautičarima u lučkim upravama i marinama nudimo plave vreće za smeće, kaže tehnički direktor "Ponikava"

sjeku odvaja samo 16 posto otpada, a slične sustav kao Krk imaju još samo Prelog i Čakovec u Medimurskoj županiji, no oni za sada nisu dostigli tako visoke postotke posebno u izdvajanju biorazgradivog otpada koji najviše opterećuje deponije jer ga ima najviše i stvara neugodne mirise i plinove.

EUROPSKA OBVEZA Sustav gospodarenja otpadom razvijen na Krku može biti ogledni primjer za bilo koju sredinu u Hrvatskoj – ustvrdio je ovih dana Mostov ministar zaštite okoliša i prirode Slaven Dobrović koji je kao redovni profesor na zagrebačkom Fakultetu strojarstva i brodogradnje 2003. bio jedan od autora studije Ekološki zasnovan sustav zbrinjavanja komunalnog otpada na otoku Krku, na temelju koje se i krenulo u odvojeno sakupljanje otpada. Iako Hrvatska praktički nema ni Vladu ni Sabor, Dobrović je nedavno pustio u javnu raspravu svoj Plan gospodarenja otpadom koji se temelji na jačanju odvojenog sakupljanja što Hrvatskoj daje šansu da do 2020. ispuni europsku obvezu od 50 posto recikliranja

papira, stakla, metala i plastike. Aktualni plan, donesen još za vrijeme bivših HDZ-ovih vlada, predviđa građenje glomaznih županijskih centara za gospodarenje u kojima se većina otpada termički obrađuje.

“Hrvatska je prilikom pristupanje EU potpisala dvije obaveze – da će do konca 2016. u primarnoj selekciji odvajati 50 posto biorazgradivog otpada što smo mi imali još 2013. te da će do 2020. odvajati 50 ostalog otpada, a mi smo to dostigli 2015.”, kaže Mravinčić i ističe kao će iduće godine svako kućanstvo na Krku imati 5 kanti - smeđu za biološki otpad koji se kasnije pretvara u kompost, zelenu za miješani komunalni, žutu za plastiku i sitne metale, sivu za staklo te plavu za papir karton i tetrapak.

Krčani su, otkriva, već uložili 20-ak milijuna kuna u sanaciju deponija te 40 u izgradnju reciklažnog dvorišta i kupovinu kanti i kamiona. Trećinu od ukupno 60 milijuna kuna su pokrile jedinice lokalne samouprave, trećinu Fond za zaštitu okoliša, a trećinu komunalno poduzeće. Na 1400 mjesta na otoku gdje je do tada bila jedna kanta sada ih stoji 5. Zgradama i kućnim domaćinstvima su već podijelili 12.000 se-

tova kanti, po dvije za biorazgradivi i ostali otpad, a iduće godine stiže 36.000 novih kanti što će koštati oko 5 milijuna kuna.

Prodajom sekundarnih sirovina, prvenstveno plastike, metala, stakla i papira, Ponikve godišnje uprihode 1,2 milijuna kuna. Time se djelomično pokrivaju troškovi odvojenog prikupljanja, a ostalo plaćaju građani u prosjeku oko 100 kuna, što je manje nego u većini većih hrvatskih gradova.

ODVOZ U RIJEKU “Naravno da bi bilo puno jeftinije sve odlagati na deponije. Ali od 2018. mi nećemo moći na vlastitom deponiju odlagati besplatno, nego ćemo morati voziti smeće u Rijeku, što će nas

koštati 800 kuna po toni. Zato nam je cilj da što manje vozimo na zajednički deponij i da što manje plaćamo. U suprotnom ćemo morati podići cijenu odvoza smeća građanima. To je razlog zašto je naš model prepoznat kao dobar – na mjestu nastanka otpada se što više korisnih stvari obradi čime se minimizira količina koja će se morati odvoziti na deponij”, objašnjava Mrakovčić.

Deponij Treskavac – smješten na području općine Vrbnik poznatoj po žlahtini - površine 12.500 kvadrata sav se bijeli od galebova koji se svakodnevno dolaze hraniti na netom odloženo smeće koje će uskoro biti prekriveno vodonepropusnom folijom i zatrpano zemljom. Sloj po sloj smeća i zemlje pa nastane brdo poput onoga pored sadašnjeg deponija koje se ubrzo zazele njelo. Ograđen je žicom, a čuvari 24 sata sprečavaju ulaske neželjenih gostiju među kojima je prije bilo najviše Roma koji su uz rub smetlišta imali i svoje naselje od kojeg je preostala tek jedna stara kamp-kućica u kojoj živi nekoliko muškaraca.

Pokraj ulaza je stroj koji od suhih grana proizvodi sječku koja se, kaže tehnički direktor Ponikava Dejan Kosić, izvozi u Sloveniju i Austriju kao ogrjev. Na otvorenom je velika kompostana. Biorazgradivi otpad prvo prolazi kroz drobilicu i slaže se na hrpe koje se svakodnevno strojevima prevrću i uz dodatak efektivnih mikroorganizama po tehnologiji uvezenoj iz Japana, za 4 do 6 tjedana nastaje kompost. Svako domaćinstvo može besplatno dobiti jednu veliku vreću, a ostatak se proda. Posebno tehnolo-

gijom uz pomoć smeđih islandskih algi kompost nastaje i od komine od maslina koja je do prije nekoliko godina u golemim količinama završavala na deponiju.

U velikoj hali sortirnice iskrcava se kamion s papirom, staklom i plastikom. Radnici smeće izvlače iz vreća i stavljaju na pokretnu traku gdje se razdvaja ručno, posebno pet boce, folije, miješana plastika, tetrapak, karton, novinski papir, staklo, limenke, tekstil... Tako sortirani otpad se balira pomoću velike preše u bale od jednog kubičnog metra koje se prodaju tvrtki Metis, koja ih dalje šalje na reciklažu. Od jednog takvog kubika metala se, otkriva Kosić, proizvede 70 bicikala. I nakon što gotovo svaki iskoristivi komad otpada prođe kroz ljudske ruke, ostaje ponešto biorazgradivog otpada, što je dokaz da se građani u potpunosti ne pridržavaju pravila, ali i raznih drugih predmeta od materijala koji

se za sada ne može reciklirati, poput primjerice stiropora, gume ili čaša od jogurta. Taj ostatak, koji nije veći od 15 posto, ide na deponij. Zbog neugodnih mirisa radnici, muškarci i žene raznih dobi, nakon svakih 50 minuta imaju 10 minuta pauze. I tako osam sati. U turističkoj sezoni sortirnice radi u dvije smjene. Ukupno 105 stalnih radnika i još desetak sezonaca. Na krovu sortirnice se na tisuću kvadrata prostiru fotočelije koje sunčevu energiju pretvaraju u električnu dostatnu za sve potrebe postrojenja i cijele komunalne tvrtke, a višak struje se prodaje HEP-u.

NEOSVIJEŠTENI TURISTI “U Europi se najviše otpada odvaja u sjevernoj Italiji, Austriji i Švedskoj. U nekim gradovima čak 80 posto. Mi želimo biti u europskom vrhu”, tvrdi Mravinčić i dodaje kako planiraju uvesti i sustav kontrole s ciljem da građani koji se ne pridržavaju pravila o odvojenom

sakupljanju odvoz smeća plaćaju više. Oni posebno savjesni, koji veće količine sortirano otpada dovezu u reciklažno dvorište, od jeseni će moći skupljati bodove i tako biti oslobođeni od plaćanja jedne ili više mjesečnih rata. Na Krku je danas gotovo nemoguće vidjeti staru perlicu za rublje ili komad namještaja odbačen u prirodi. Sav glomazni i građevinski otpad završava u reciklažnim dvorištima koje imaju sve općine. Vlasnici ovaca tamo mogu donijeti i vunu koju pak nitko ne želi otkupiti pa ta nekoć vrijedna sirovina završava na deponiju.

Godišnje se na Krku prikupi oko 19.000 tona smeća, od čega dvije trećine u ljetnim mjesecima kad se u špici sezone broj ljudi na otoku povećava čak sedam puta, na 140 tisuća.

“Među turistima su mnogi koji nisu ekološki osviješteni, čak i oni iz zapadnih zemalja koji kod kuće više paze, a ovdje bacaju smeće kako se sjete jer znaju da neće biti kažnjeni. Zato ćemo uvesti i sustav kontrole za turiste”, najavljuje direktor Ponikava koje se diče i sloganom – Eko otok Krk, najčistiji dio Hrvatske.

Krčani se s pravom ljute. Luciji Purić ja-

ko smeta što turisti na plažama iza sebe ostavljaju smeće i opuške od cigareta za što nema opravdanja jer Ponikve besplatno dijele male plastične pepeljare dizajnirane da su praktične na plaži. Također u sklopu projekta “Kada more kaže hvala” se nautičarima u lučkim upravama i marinama nude plave vreće s molbom da u njih stave razno smeće koje ugledaju na plažama kao i razne naplavine. Svake godine se na Krku čiste plaže, ali svako novo jugo na obalu izbaci i novo smeće.

Petar Kapanica iz Punta pokazuje automobilsku gumu koju je neki dan izronio iz mora. Od početka 80-ih godina sudjeluje u raznim ekološkim akcijama i tvrdi da su otočani izuzetno ekološki osviješteni pa sada planira izdati brošuru za turiste u kojoj će na raznim jezicima pisati kako se treba ponašati na ovom kvarnerskom otoku.

Zaljubljenik u prirodu i umjetnost, samouki slikar i kipar iz slavonskobrodskeg kraja Zoran Pavletić nedaleko od Punta je našao na razumijevanje vlasnika zemljišta uz more koji mu ga je prepustio da na njemu postavi svoju jedinstvenu izložbu skulptura izrađenih od drvenih naplavina, trsova i panjeva. Njegov atelje na otvorenom, službeno otvoren 7. srpnja, postao je turistička atrakcija, a mještani mu donose drvo od kojeg zajedno s četvoricom braće – Zdravkom, Zdenkom, Danijelom i Marinkom – oblikuje jedinstvene skulpture konja, magaraca, goveda... Oni su članovi udruge ekološki osviještenih umjetnika Arteco čiji su projekti već prošle godine na Krku bili jako dobro prihvaćeni, pa su puni i planova za iduća ljeta.

NAJBOLJA KOMUNA Aktivist Piršić koji živi u Njivicama podsjeća kako je još 1999. godine općinu Omišalj Vijeće Europe proglasilo najboljom komunom na Mediteranu za održivi razvoj. On podržava Dobrovićevu zamisao da cijela Hrvatska svoj komunalni otpad zbrinjava po uzoru na Krk, ali zna da će to jako teško zaživjeti. “Problem je što se svagdje u svijetu smećem bavi mafija. Ono je rudnik zlata na kojem zarađuju brojni lobiji u Hrvatskoj čiji privatni interesi sprečavaju da se krčki model primijeni na cijelu zemlju. Sjetite se plastičnih boca koje su stizale iz Hercegovine i u Hrvatskoj se podavale za 0,5 kuna. Sada u Delnice stižu iz Slovenije. Po sadašnjem modelu Hrvatska bi trebala u primarnoj selekciji izdvajati najviše 25 posto otpada, a Europa traži 50 i zato moramo donijeti novi plan zbrinjavanja komunalnog otpada. U protivnom će građani odvoz plaćati mnogo više, a razni konzultanti su već zaradili desetke milijuna kuna”, komentira Piršić.

“Sustav gospodarenja otpadom razvijen na Krku može biti ogledni primjer za bilo koju sredinu u Hrvatskoj”, kaže ministar zaštite okoliša Dobrović

ATELJE NA OTVORENOM
Zoran Pavletić, član udruge ekološki osviještenih umjetnika Arteco, nedaleko od Punta oblikuje i izlaže skulpture od drvenih naplavina, trsova i panjeva

